

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 58 hallituksen esityksestä valtion eläkelainsäädännön muuttamisesta ja lakialoitteesta laiksi kansanedustajain eläkelain sekä valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain muuttamisesta

Eduskunta on 7 päivänä syyskuuta 1993 lähettänyt sosiaali- ja terveystieteiden valtiokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 96 valtion eläkelainsäädännön muuttamisesta.

Valtiokunta on tässä yhteydessä ottanut käsiteltäväksi myös eduskunnan 19 päivänä marraskuuta 1991 valtiokuntaan lähettämän ed. Muttilaisen ym. lakialoitteen n:o 93/1991 vp laiksi valtion eläkelain 12 §:n muuttamisesta ja eduskunnan 29 päivänä marraskuuta 1993 valtiokuntaan lähettämän ed. Mattilan ym. lakialoitteen n:o 55 laeiksi kansanedustajain eläkelain sekä valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain muuttamisesta.

Valtiokunta on myös ottanut käsiteltäväksi eduskunnan 7 päivänä kesäkuuta 1991 valtiokuntaan lähettämän ed. Ala-Harjan ym. toivomusaloitteen n:o 1027/1991 vp osapäivätyön ja osaeläkkeen yhteensovittamisesta julkisella sektorilla.

Valtiokunta pyytäneet hallituksen esityksestä perustuslakivaliokunnan lausunnon. Perustuslakivaliokunnan lausunto n:o 35 on mietinnön liitteenä.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Erik Strömberg valtiovarainministeriöstä, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan lakialoitteen Kari T. Ahonen eduskunnasta, yksikön johtaja Heikki Kammonen valtiokonttorista, varatoimitusjohtaja Seppo Pietiläinen eläketurvakeskuksesta, sosiaaliasiainsihteeri Arne Lehkonen Valtion Työntekijäin Yhteisjärjestöstä, neuvottelupäällikkö Seppo Väänänen Toimihenkilökeskusjärjestö STTK:sta, sosiaalisihteeri Kai Libäck Akavasta, lakimies Jarmo Pätäri Opetusalan Ammattijärjestöstä, toiminnanjohtaja Klaus Sundbäck Korkeakoulualan assistenttien ja tutkijain liitos-

ta sekä professori Mikael Hidén, oikeustieteen lisensiaatti Heikki Karapuu, lainopin kandidaatti Juhani Salminen ja professori Ilkka Sara- viita.

Hallituksen esitys ja eduskunta-aloitteet

Hallituksen esityksessä ehdotetaan valtion eläkejärjestelmää muutettavaksi siten, että valtion jatkuvissa palvelussuhteissa olevien vuoden 1939 jälkeen syntyneiden henkilöiden eläkeiäksi pitkällä aikavälillä asetetaan asteittain 65 vuotta, eläkkeen tavoitetasoksi 60 prosenttia eläkepal-kasta ja karttumisnopeudeksi 1,5 prosenttia vuodessa. Muutos koskisi virka- tai työsuhteessa val-tioon olevia henkilöitä, pääosaa peruskoulun ja lukion viranhaltijoista, eräiden valtionapua saa-vien laitosten henkilöstöä sekä eräitä muita val-tion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvia henkilö-ryhmiä.

Vuoden 1939 jälkeen syntyneiden yksilöllinen varhaiseläkeikäraja ehdotetaan nostettavaksi 55 vuodesta 58 vuoteen. Pitkäaikaisessa palvelus-suhteessa oleville henkilöille taataan 55 vuoden ikään mennessä ansaittu eläketaso mahdollisista myöhemmistä palkkatason alenemisistä riippu-matta. Ikääntyville työntekoa jatkaville ehdote-taan normaalia nopeampaa eläkkeen karttumista sekä eräitä eläkkeensaajan työhönpaluun hel-pottamiseen tähtääviä muutoksia. Eläketurvaa täydennettäisiin työeläkelisillä silloin, kun eläk-keen karttuminen keskeytyy muun muassa työt-ömyyden, kuntoutuksen ja ammattikoulutuk-sen vuoksi. Työttömyyseläkkeen saamisen ehtoja tarkistettaisiin ja yksilöllisen varhaiseläkkeen en-nakkopäätöksen sitovuusaikaa pidennettäisiin. Esitys liittyy tulopoliittiseen ratkaisuun. Pääosin muutokset vastaavat yksityisen sektorin työelä-kejärjestelmään ehdotettuja muutoksia.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta. Palveluksessa olevan henkilöstön eläkeikää, eläkkeen tavoitetasoa ja eläkkeen karttumista koskevia muutoksia sovellettaisiin vuoden 1995 alusta.

Lakialoitteessa n:o 93/1991 vp ehdotetaan valtion eläkelain 12 §:n 2 momentin muuttamista vastaamaan muita ansioeläkelakeja siten, että kansaneläkelain 29 a §:n mukaan maksettavaa lapsikorotusta ei enää yhteensovitettaisi valtion eläkelain perusteella suoritettavan eläkkeen kanssa.

Lakialoitteessa n:o 55 ehdotetaan kansanedustajain eläkelakiin sekä valtioneuvoston jäsenten eläkelakiin tehtäväksi muutokset, jotka periaatteiltaan ja tavoitteiltaan vastaavat valtion virkamiesten ja työntekijäin eläkejärjestelmän muutoksia. Huomioon kuitenkin otettaisiin kansanedustajien eläkejärjestelmän erityispiirteet. Ehdotus on tarkoitettu tulemaan voimaan seuraavien vaalien jälkeisten valtiopäivien alusta.

Toivomusaloitteessa n:o 1027/1991 vp ehdotetaan eduskunnan hyväksyttäväksi toivomus, että hallitus ryhtyisi pikaisesti toimenpiteisiin osapäivirkojen ja osaeläkkeen yhteensovittamiseksi julkisella sektorilla.

Valiokunnan kannanotot

Yleistä

Sosiaali- ja terveysturva- ja valtiokunta pitää perustelutona pyrkimystä yhtenäiseen eläketurvaan julkisella ja yksityisellä sektorilla. Muutos on toteutettava siten, että kukaan ei kohtuuttomasti menetä etuuksiaan tästä syystä. Näin ollen esitetyt toisaalta palvelusaikaan ja toisaalta ikään perustuvat siirtymäsäännökset ovat perusteltuja.

Julkisen sektorin eläkkeiden yhteyden katkeaminen saattaa merkitä suurehkoja menetyksiä henkilöille, jotka menettävät julkisesta eläkejärjestelmästä toiseen siirtyessään entisiä lisäeläketurvaetuuksiaan. Tästä syystä valiokunta pitää tärkeänä, että näin syntyvää ongelmaa seurataan ja että työmarkkinaosapuolet yhteistoiminnassa pyrkivät ratkaisemaan kysymyksen kohtuullisella tavalla.

Vanhan edunsaajan muuttuminen uudeksi edunsaajaksi tapahtuu, mikäli valtion palvelukseen tulee yli kuukauden katko. Tämä saattaa johtaa edunsaajan kannalta kohtuuttomiin tilanteisiin varsinkin niillä aloilla, joille on tyypillistä lyhyet määräaikaist palvelussuhteet, lukukausi-

järjestelmä ja työskentely välillä muun kuin valtion rahoittamana. Tyypillisin tällainen ala on korkeakoulu.

Meneillään oleva hallinnollisten rakenteiden uudistaminen, joka monessa tapauksessa tapahtuu valtiollisia toimintoja kunnallistamalla, johtaa henkilöstä itsestään riippumattomista syistä uuteen palvelussuhteeseen joutumiseen uuden työnantajan palveluksessa. Vastaava tilanne syntyy myös oppilaitoksia tai muita valtion toimintoja yksityistettäessä. Tärkeimmäksi keinoksi ratkaista asia tässä suhteessa muodostuu erillislainsäädäntö, jolla henkilöstön edut voidaan kohtuullisesti turvata siihen tapaan kuin perustuslakivaliokunta on lausunnossaan n:o 31/1992 vp todennut.

Mainitussa perustuslakivaliokunnan lausunnossa oli kyse valtion eräiden laitosten yhtiöittämisestä. Kyseessä oli työsopimussuhteisten henkilöitten palvelussuhteen muuttuminen työsopimussuhteeksi yhtiöön. Perustuslakivaliokunta piti henkilöstön eläkeoikeudellista asemaa tässä tilanteessa tulkinnanvaraisena. Se piti mahdollisena katsoa, että valtio oli työnantajana sitoutunut aiemman työsuhteen aikana valtion eläkelain mukaiseen eläketasoon, mutta myös viitaten valtion eläkelain 1 §:ään, että henkilöstön eläkeoikeudellinen asema yhtiöittämisestä alkaen perustui työntekijäin eläkelakiin. Jälkimmäisessä tapauksessa valiokunta piti mahdollisena, että työntekijöiden olennaiset eläke-etuudet heikentyvät kohtuuttomasti. Valiokunta viittasi valtion laitosten yhtiöittämisen yhteydessä mahdollisuuden sopia eläke- ja muista työsuhdekysymyksistä jo ennen yhtiöittämistä.

Kunnallistaminen eroaa edellä mainituista tilanteista siten, että uusi työnantaja on selvästi eri oikeushenkilö kaikissa suhteissa kuin valtio. Tästä syystä mahdollisuudeksi asian järjestämiseen jää lähinnä sopimustie. Toinen merkittävä seikka on, että siirtyjät ovat monessa tapauksessa virkasuhteessa valtioon ja siirtymisen jälkeen kuntaan. Kunnallisen virkaehtosopimuslain nojalla muun muassa eläkkeistä ja niihin verrattavista muista eduista sopiminen ei ole mahdollista.

Valiokunta korostaa, että valtion ja kuntien välillä tapahtuvien tehtävien siirtojen yhteydessä henkilöstön eläke-edut turvataan. Lähtökohtana tulee olla joko lailla tai sopimusteitse toteutettu järjestely, joka säilyttää viranhaltijasta tai työntekijästä riippumattoman siirron yhteydessä hänen eläketurvansa tason ilman kohtuuttomia menetyksiä.

Valiokunta edellyttää viitaten muun muassa perustuslakivaliokunnan lausuntoon hallituksen huolehtivan siitä, että julkisen sektorin eläkkeiden yhteyden purkaminen, yli kuukauden katkosta valtion palvelussuhteiden välillä aiheutuva siirtyminen niin sanotuksi uudeksi edunsaajaksi ja laitoksen ylläpitäjän mahdollisesta muuttumisesta aiheutuvat ongelmat selvitetään yhteistyössä työmarkkinaosapuolten kanssa ja ryhdytään tarpeellisiin säädösmuutoksiin, jotta voidaan varmistaa edunsaajien kannalta kohtuulliset ratkaisut.

Yliopistoissa ja korkeakouluissa tutkijoina ja tuntiopettajina toimivat saattavat työskennellä pitkiäkin aikoja apurahojen varassa. Apurahakautta ei lueta valtion eläkelain nojalla eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi, mitä on pidettävä epäkohtana apurahojen merkitys huomioon ottaen. Työmarkkinaosapuolten tulee yhteistoiminnassa yliopistojen ja korkeakoulujen kanssa selvittää mahdollisuudet apurahojen aikaisen toiminnan saamiseksi eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi sekä saajien oikeus muuhun sosiaaliturvaan.

Muutosesitysten perustelu

Hallituksen esityksen n:o 235 johdosta on tarpeen tehdä eläkelainsäädäntöön eräitä järjestelmien yhteensovittamista koskevia muutoksia. Tästä syystä ehdotetaan valtion eläkelakiin tehtäväksi työntekijäin eläkelakiin tehtyjä muutoksia vastaavat muutokset. Muutoksissa otetaan huomioon myös sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnassa hallituksen esitykseen n:o 235 tehdyt muutokset. Muutokset koskevat työmarkkinatuen vaikutusta.

Valtion eläkelakiin ja valtion perhe-eläkelakiin ehdotetaan myös tehtäväksi eräitä teknisiä korjauksia. Muutokset johtuvat pääasiassa havaituista teknisistä virheistä ja joustavan eläkeikäjärjestelmän tarkistamisen johdosta yksityi-

sen sektorin eläkejärjestelmään tehdyistä muutoksista.

Lakialoitteiden käsittely

Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että kansanedustajien eläkejärjestelmässä otetaan huomioon valtion eläkelakiin tehtävät muutokset ja että kansanedustajain eläkelakia muutakin ajanmukaistetaan. Keskeisimmät näistä ovat vanhuuseläkeikään korottaminen 65 vuoteen ja karttuman asteittainen alentaminen 66 prosentista 60 prosenttiin. Vastaavasti valtioneuvoston jäsenten eläkelain säännökset on tarkoituksenmukaista saattaa ajan tasalle. Näin ollen valiokunta ehdottaa lakialoitteeseen n:o 55 sisältyvien lakiehdotusten hyväksymistä.

Valiokunta on päätenyt toisin kuin valtion palveluksessa olevien kohdalla siihen, että 55 vuoden ikää ei oteta huomioon siirtymävaiheen eläkeikään vaikuttavana tekijänä. Samoin ehdotetaan meneteltäväksi valtioneuvoston jäsenten eläkeikästä säädettäessä. Tästä syystä valiokunta ehdottaa lakiehdotusten voimaantulosäännösten muuttamista.

Lakialoitteen n:o 93/1991 vp ehdotukset on toteutettu, joten valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen hylkäämistä.

Edellä esitettyyn sekä hallituksen esityksen ja lakialoitteen n:o 55 perusteluihin viitaten sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta pitää esityksiä tarpeellisina ja tarkoituksenmukaisina. Näin ollen valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä 2. lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana,

että hallituksen esitykseen sisältyvät 1. ja 3. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvina ja

että lakialoitteen n:o 55 perusteella hyväksyttäisiin näin kuuluvat 4. ja 5. lakiehdotus:

1.

Laki**valtion eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 5 §:n 2 ja 3 momentti, 6 §:n 2 momentti, 8 §:n 6 momentti, 17 §:n 1 ja 2 momentti ja 18 a §:n 2 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 2 ja 3 momentti ja 8 §:n 6 momentti 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1599/92), 6 §:n 2 momentti 10 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa (851/71) ja 18 a §:n 2 momentti 31 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (91/85),

muutetaan 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 1 momentin 2 kohta, 4 §, 5 §:n 4 momentti, 6 §:n 1 momentin 3 kohdan d ja e alakohta ja 4 kohta, 7 §:n 1 ja 3 momentti, 8 §:n 1—3 ja 5 momentti, 9 §:n 1 momentin a kohta, 9 a §, 9 b §:n 1 momentti, 9 c §:n 1 ja 3 momentti, 9 d §:n 1 momentin 2 kohta, 10 §:n 1, 2, 5 ja 6 momentti, 10 a §, 10 b §:n 1 ja 4 momentti, 11 ja 12 §, 13 §:n 1 momentti, 15 §:n 1, 2 ja 5 momentti, 17 §:n 4 momentti, 18 §:n 3 ja 4 momentti, 18 d §:n 3 momentti, 19 §, 20 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti sekä 26 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentin 2 kohta, 8 §:n 2 momentti, 9 b §:n 1 momentti, 9 c §:n 1 ja 3 momentti, 9 d §:n 1 momentin 2 kohta, 10 §:n 5 ja 6 momentti, 10 b §:n 1 ja 4 momentti, 15 §:n 2 momentti ja 26 §:n 1 momentti 3 päivänä helmikuuta 1989 annetussa laissa (103/89), 4 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 30 päivänä joulukuuta 1992 annetulla lailla, 5 §:n 4 momentti 7 päivänä tammikuuta 1982 annetussa laissa (16/82), 6 §:n 1 momentin 3 kohdan d alakohta mainitussa 10 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa ja e alakohta ja 18 d §:n 3 momentti 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (618/91) sekä 6 §:n 1 momentin 4 kohta muutettuna 23 päivänä joulukuuta 1982 annetulla lailla (1026/82) sekä mainituilla 10 päivänä joulukuuta 1971 ja 30 päivänä joulukuuta 1992 annetuilla laeilla, 7 §:n 1 momentti 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (563/89) ja 3 momentti 10 päivänä tammikuuta 1992 annetussa laissa (5/92), 8 §:n 1 momentti 21 päivänä elokuuta 1987 annetussa laissa (716/87) ja 5 momentti 19 päivänä joulukuuta 1986 annetussa laissa (964/86), 8 §:n 3 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 20 §:n 1 momentti mainitussa 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa, 9 a § muutettuna mainitulla 31 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla ja 31 päivänä joulukuuta 1985 annetulla lailla (1130/85), 10 §:n 2 momentti muutettuna mainituilla 19 päivänä joulukuuta 1986, 3 päivänä helmikuuta 1989 ja 30 päivänä joulukuuta 1992 annetuilla laeilla, 10 a § ja 18 §:n 3 ja 4 momentti 19 päivänä huhtikuuta 1985 annetussa laissa (326/85), 12 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 3 päivänä helmikuuta 1989 annetulla lailla, 13 §:n 1 momentti 4 päivänä kesäkuuta 1982 annetussa laissa (414/82), 15 §:n 1 momentti mainitussa 31 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa ja 5 momentti 23 päivänä helmikuuta 1979 annetussa laissa (232/79), 17 §:n 4 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (600/86), 19 § muutettuna 16 päivänä tammikuuta 1987 annetulla lailla (8/87) ja mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 9 päivänä toukokuuta 1986 annetulla lailla (333/86) ja mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla, uusi 8 ja 9 momentti, lakiin uusi 5 a ja 5 b §, 7 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 18 päivänä heinäkuuta 1975 ja 9 päivänä tammikuuta 1981 annetuilla laeilla (568/75 ja 15/81) sekä mainituilla 16 päivänä tammikuuta 1987, 16 päivänä kesäkuuta 1989 ja 10 päivänä tammikuuta 1992 annetuilla laeilla, uusi 4 ja 5 momentti, jolloin nykyinen 4—8 momentti siirtyy 6—10 momentiksi, 9 §:n 1 momenttiin siitä 24 päivänä lokakuuta 1986 annetulla lailla (757/86) kumotun b kohdan tilalle uusi b kohta, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 19 päivänä joulukuuta 1986 ja 3 päivänä helmikuuta 1989 annetuilla laeilla sekä 13 päivänä tammikuuta 1989 annetulla lailla (21/89), uusi 7 momentti, lakiin uusi 17 a §, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 19 päivänä huhtikuuta 1985, 3 päivänä helmikuuta 1989 ja 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla, viimeksi mainitulla lailla kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti sekä uusi 6—8 momentti, jolloin nykyinen 6—10 momentti siirtyy 9—13 momentiksi, sekä lakiin uusi 25 a § seuraavasti:

1 §

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta virka- tai työsuhteesta käytetään tässä laissa nimitystä palvelus ja samassa momentissa tarkoitetusta henkilöstä nimitystä edunsaaja. Vanhalla edunsaajalla tarkoitetaan tässä laissa edunsaajaa, joka oli 31 päivänä joulukuuta 1992 tämän lain piiriin kuuluvassa yhdenjaksoisessa palveluksessa ja jonka palvelus jatkuu yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan asti. Palveluksen katsotaan 31 päivään joulukuuta 1998 jatkuvan tätä momenttia sovellettaessa yhdenjaksoisesti, jos palvelusta edeltävän palveluksen päättymisestä on kulunut enintään yksi kuukausi. Edellytyksenä on lisäksi, että edunsaaja on ollut palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneet kuusi kuukautta yhdenjaksoisesti jatkuneessa palveluksessa ja hänellä palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden vuoden kuluessa on eläkeaikaa yhteensä vähintään kolme vuotta *tai että työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke myönnetään 5 a §:ää soveltaen*. Muuta kuin vanhaa edunsaajaa pidetään tätä lakia sovellettaessa uutena edunsaajana.

(8 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Sen estämättä, mitä 5—8 momentissa säädetään palveluksen päättymisestä, katsotaan palveluksen jatkuneen yhdenjaksoisena työntekijäin eläkelain 8 §:n 3 momentissa tarkoitettua vuoden aikaa laskettaessa sekä tämän lain 9 §:n 4 momenttia sovellettaessa.

2 ja 4 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

5 §

Eläkeajaksi luetaan myös aika, *jolta edunsaajalla 23 vuotta täytettyään oli oikeus saada valtion varoista tämän lain mukaista, 5 a §:ää soveltaen myönnettyä työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä taikka rintamaveteraanien varhaiseläkkeestä annetun lain (13/82) mukaista varhaiseläkettä, milloin hänelle myöhemmin vanhuuden tai uuden työkyvyttömyyden taikka työttömyyden johdosta on myönnettävä eläke sellaisen palveluksen perusteella, jossa on otettu huomioon aika työkyvyttömyyden tai työttömyyden alkamisesta eläkeikään tai sitä alempaan eroamisikään.*

5 a §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edellä 1 momentissa tarkoitettua 360 päivää laskettaessa jätetään huomioon ottamatta päivät, joilta edunsaaja on saanut:

(1—3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

4) työttömyysturvalain (602/84) mukaista päivärahaa *tai työmarkkinatuesta annetun lain (193) mukaista työmarkkinatukea enintään 180 päivältä, yhteensä kuitenkin enintään työttömyysturvalain 26 §:ssä säädettyä (poist.) enimmäismäärää vastaavilta päiviltä;*

(5 ja 6 kohta kuten hallituksen esityksessä)

Jos *edunsaaja on saanut työttömyyspäivärahaa työttömyysturvalain 26 §:n 2 momentin perusteella ennen kuin palveluksen päättymisestä on kulunut 1 tai 2 momentissa tarkoitetut 360 päivää, luetaan tämän palveluksen perusteella myönnettävää työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkettä määrättäessä tuleva aika eläkkeeseen oikeuttavaksi ajaksi.*

(4 ja 5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

5 b §

(1—3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edunsaajan, joka on täyttänyt 55 vuotta, ei katsota saavuttaneen 3 momentissa tarkoitettua oikeutta *täysitehoiseen eläkkeeseen* kuitenkaan sellaisen työ- tai virkasuhteen perusteella, johon edunsaaja on työllistetty työllisyylain (275/87) 18 §:n 3 momentin tai, jos kyseessä on muu työnantaja kuin valtio tai kunta, sitä vastaavan menettelyn mukaisesti (*velvoitettyö*) ja josta laskettava eläkkeen perusteena oleva palkka on pienempi kuin aikaisemmasta työ- tai virkasuhteesta taikka yrittäjätoiminnasta laskettava vastaava palkka (*poist.*). Jos edunsaaja ei ole menettänyt *oikeuttaan tulevaan aikaan* aikaisemman työ- tai virkasuhteen perusteella sillä hetkellä, kun hänen velvoitettyönsä alkoi, ei hänen tätä momenttia sovellettaessa katsota menettäneen *oikeuttaan tulevaan aikaan* aikaisemmasta työ- tai virkasuhteesta velvoitettyön vuoksi.

6 §

Eläkeajaksi ei kuitenkaan lueta:

3) aikaa, jonka työ tai virantoimitus palveluksen jatkuessa on ollut keskeytyneenä yhdenjaksoisesti enemmän kuin 30 päivää, ellei siltä ajalta ole suoritettu palkkaa eikä palkattomuuden syytä ole ollut:

(Alakohta d kuten hallituksen esityksessä)

e) sairausvakuutuslain 21 ja 23 §:ään perustuen myönnetty virkavapaus tai loma siltä osin kuin sairausvakuutuslain mukaan tuleva äitiys-, erityisäitiys-, isyys- tai vanhempainraha kohdistuu siihen tai virkavapaus, jonka aikana edunsaaja saa työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainittujen lakien, eläkeohjesäännön tai eläkesääntöjen mukaista kuntoutusrahaa, kuntoutusrahallain mukaista *kuntoutusrahaa*, valtiokonttorin ohjeisiin perustuvaa varhaiskuntoutuksen kuntoutusrahaa taikka ansionmenetykskorvausta tapaturmavakuutuksen tai liikennevakuutuksen kuntoutusta koskevien säännösten perusteella, ei kuitenkaan, jos kuntoutusrahaa on maksettu eläkkeen lisäksi; eikä

(4 kohta kuten hallituksen esityksessä)

7 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edellä 1 momentissa tarkoitettu työansio määräytyy maksuajankohdan mukaan samoin perustein kuin veron ennakkoa tai veroa pidätettäessä. Työansiona ei kuitenkaan pidetä palveluksen päättyessä maksettavaa lomakorvausta, 10 momentissa tarkoitettulle edunsaajalle suoritettua ulkomaanedustuksen virkamiesten palkkauksesta annetun lain (346/88) 2 §:ssä mainittua paikalliskorotusta ja lain 3 §:ssä mainittuja korvauksia, *ulkomaanedustuksen virkamiehille paikallisten erikoisolosuhteiden perusteella maksettavista korvauksista annetussa asetuksessa (652/93) mainittua paikalliskorotusta ja mainittuja korvauksia* eikä palkkioita komiteoissa tai toimikunnissa tehdystä työstä taikka muista tehtävistä, joita ei ole pidettävä palvelukseen kuuluvina. Kunkin kalenterivuoden työansioista vähennetään tätä pykälää sovellettaessa määrä, joka vastaa sanotulle kalenterivuodelle vahvistettua edunsaajan eläkemaxuprosenttia.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua työansiota ei kuitenkaan vähennetä *siinä* tarkoiteten eläkemaxun vuoksi enempää kuin sillä suhteellisella määrällä, jolla ansiotason suhteellinen nousu ylittää hintojen suhteellisen nousun vuoden 1992 kolmannesta vuosineljänneksestä kyseisen työansion ansaitsemisvuotta edeltäneen kalenterivuoden kolmanteen vuosineljännekseen. Kunkin vuonna vähennetään kuitenkin vähintään edelliselle kalenterivuodelle vahvistettu suhteellinen määrä.

(5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

8 ja 9 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

9 a §

Oikeus saada työttömyyseläkettä on 60 vuotta täyttäneellä pitkäaikaisesti työttömällä edunsaajalla, jolla on eläkeaikaa vähintään kuukausi, edellyttäen, että:

(1 kohta kuten hallituksen esityksessä)

2) hän on 2 momentissa tarkoitettua työttömäksi joutumista välittömästi edeltäneiden 15 kalenterivuoden aikana ansainnut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa tarkoitettua peruseläkettä tai muuta siihen verrattavaa työ- tai virkasuhteeseen perustuvaa eläkettä yhteensä vähintään viisi vuotta; lyhytaikaisissa työsuhteissa olevien työntekijäin eläkelaisa tarkoituksissa työsuhteissa saatujen ansioiden perusteella ansainta-aika otetaan tällöin huomioon niin kuin sanotun lain 4 §:n 5 momentissa säädetään;

(3 kohta kuten hallituksen esityksessä)

4) hän esittää työttömyyskassan *tai kansaneläkelaitoksen* todistuksen siitä, ettei hänellä työttömyysturvalain 26 §:n 1 ja 2 momentin mukaan enää ole oikeutta *työttömyyspäivärahaan*.

Eläkettä määrättäessä edunsaajan katsotaan joutuneen työttömäksi sinä päivänä, jolta hänelle on ensimmäisen kerran suoritettu työttömyyspäiväraha *tai työmarkkinatukea* 60 viimeksi kuluneen viikon aikana laskettuna päivästä, joka on aikaisintaan kuukautta ennen 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettua työvoimaviranomaisen todistuksen antamispäivää.

9 b, 9 c ja 9 d §

(Kuten hallituksen esityksessä)

10 §

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Edellä 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua vanhan edunsaajan eläkkeen määrä on kuitenkin 31 päivään joulukuuta 1994 kunkin palveluksen osalta eläkeajaksi luetulta täydeltä kuukaudelta 11/60 prosenttia eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Sama koskee *edunsaajaa, jolle on 8 §:n 5 momentissa mainittujen säännösten ja määräysten perusteella myönnetty sellainen eläke*, joka on laskettu 31 päivään joulukuuta 1994 palvelun ajan osalta tätä momenttia vastaavia määräyksiä soveltaen.

(5—7 mom. kuten hallituksen esityksessä)

10 a, 10 b ja 11 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

12 §

Myönnettäessä eläke 1 §:n 3 momentissa tarkoitetulle vanhalle edunsaajalle eläkkeen enimmäismäärä lasketaan soveltuvin osin työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti. Sellaisen vanhan edunsaajan osalta, joka on syntynyt vuoden 1959 jälkeen tai jolla ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa vähintään viittä vuotta, yhteensovitusraja saadaan kuitenkin ottamalla 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta ja, jos yhteensovitusperuste ylittää 586 markkaa, vähentämällä 6 prosenttia ylitteestä, enintään kuitenkin kansaneläkkeen pohjaosan määrä. Muiden kuin edellä tässä momentissa tarkoitettujen vanhojen edunsaajien ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen edunsaajien eläkettä yhteensovitettaessa käytetään kuitenkin sanotun 60 prosentin sijasta seuraavan taulukon mukaista prosenttimäärää, joka määräytyy tämän lain mukaan vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavan palvelusajan perusteella:

Eläkeaikaa vähintään	Prosenttia
30 vuotta	66
25 vuotta	65
20 vuotta	64
15 vuotta	63
10 vuotta	62
5 vuotta	61

(2—5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

13 ja 15 §
(Kuten hallituksen esityksessä)

17 § (Uusi)

Jos eläkkeen saaja on saanut työttömyysturvain lain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään eläkettä takautuvasti, maksetaan takautuva eläke joko sosiaalivakuutustoimikunnan tai työttömyyskassan vaatimuksesta sosiaalivakuutustoimikunnalle tai työttömyyskassalle siltä osin kuin se vastaa samalta ajalta maksetun työttömyyspäivärahan tai työmarkkinatuon määrää.

17 a §

Jos edunsaaja on alaikäinen taikka jos hän sairauden tai muun syyn takia ei pysty itse hakemaan eläkettä ja jollei hänellä ole huoltajaa tai tätä tarkoitusta varten määrättyä uskottua miestä, voi valtiokonttorin hyväksymä edunsaajan lähiomainen tai muu hänestä pääasiallisesti huolehtiva henkilö edunvalvojana käyttää edunsaajan puhevaltaa tämän lain mukaista eläkettä koskevassa asiassa.

18 §

Jos yksilöllisen varhaiseläkkeen saaja menee ansiotyöhön ja ansaitsee 2 §:n 1 momentissa tarkoitetun markkamäärän tai sitä enemmän, voidaan sen estämättä, mitä 9 b §:n 2 momentissa säädetään, yksilöllinen varhaiseläke maksaa 9 b §:n mukaisen osaeläkkeen suuruisena. Jos kuitenkin eläkkeensaajan ansiotulot ylittävät 3/5 eläkkeen perusteena olevasta palkasta, eläkettä ei makseta ja se jätetään lepäämään.

Jos edunsaajan työkyky muuttuu siten, että muutoksella 9 b §:n mukaan on vaikutusta eläkkeen suuruuteen, ja jos muutoksen, kun otetaan huomioon myös jo kulunut aika, voidaan arvioida jäävän pysyväksi ainakin vuoden ajaksi, tarkistetaan eläkkeen määrä edunsaajan hakemuksesta tai valtiokonttorin aloitteesta muutosta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jollei 15 a §:n säännöksistä muuta johdu. Eläkettä ei alenneta ajalta, jolta sitä on jo suoritettu, eikä koroteta pitemmältä ajalta kuin edunsaajan hakemusta tai valtiokonttorin tarkistuspäätöstä lähinnä seuraavaa kalenterikuukautta edeltäneiltä kuudelta kuukaudelta. Osaeläkkeenä myönnetty työkyvyttömyyseläke muutetaan eläkkeensaajan hakemuksesta yksilölliseksi varhaiseläkkeeksi sitä kuukautta lähinnä seuraavan kuukauden alusta, jona eläkkeensaaja on täyttänyt 9 c §:n 1 momentissa säädetty edellytykset, ei kuitenkaan takautuvasti kuutta kuukautta pitemmältä ajalta ennen hakemista seuraavaa kuukautta.

(4 mom. kuten hallituksen esityksessä)

(6—8 mom. kuten hallituksen esityksessä)

18 d § (Uusi)

Edellä 18 c §:n 3 momentissa tarkoitettu harkinnanvarainen kuntoutusavustus on enintään kuudelta kuukaudelta lasketun kuntoutusrahan suuruinen. Harkinnanvarainen kuntoutusavus-

tus määritellään kertasuorituksena ja maksetaan yhdessä tai useammassa erässä. Harkinnanvaraista kuntoutusavustusta ei makseta ajalta, jolta edunsaajalla on oikeus saada työttömyysturvalain mukaista työttömyyspäivärahaa tai työmarkkinatuesta annetun lain mukaista työmarkkinatukea.

19 §

Jos edunsaajalle, jolta 5 a §:n mukaisesti myönnetty työkyvyttömyyseläke on lakkautettu, myönnetään uusi työkyvyttömyyseläke sellaisen työkyvyttömyyden perusteella, joka on alkanut ennen kuin lakkautetun eläkkeen päättymisestä on kulunut kaksi vuotta, tai jos hän myöhemmin tulee saman sairauden, vian tai vamman johdosta uudelleen työkyvyttömäksi, hänelle myönnetään työkyvyttömyyseläke samojen perusteiden mukaan kuin lakkautettu eläke.

(2 ja 3 mom. kuten hallituksen esityksessä)

20, 25 ja 25 a §

(Kuten hallituksen esityksessä)

26 §

Kunnan ja muun julkisoikeudellisen yhteisön viranomainen tai laitos, eläketurvakeskus, vakuutus- ja eläkelaitos, yksityinen työnantaja, sairaala sekä 5 a ja 10 a §:ssä tarkoitettuja etuuksia myöntävät viranomaiset ja laitokset ovat velvolliset pyynnöstä antamaan maksutta valtiokonttorille hallussaan olevat tiedot, jotka voivat vaikuttaa käsiteltävänä olevan eläkeasian ratkaisuun, noudattaen kuitenkin mitä muussa laissa on salassapitovelvollisuudesta säädetty. Lääkärinlausunnosta ja -todistuksesta on kuitenkin suoritettava kohtuullinen korvaus.

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämän lain 1 §:n 3 momentissa, 4 §:ssä, 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa, 8 §:ssä, 10 §:ssä, 10 a §:ssä, 10 b §:ssä ja 20 §:ssä säädettyjä muutoksia ei sovelleta edunsaajaan, joka on syntynyt ennen

vuotta 1940. Häneen ei sovelleta myöskään 5 §:ssä säädettyjä eläkeikää koskevia muutoksia, 11 §:n muutoksia muilta osin kuin pykälän viimeisen virkkeen osalta eikä 12 §:n muutoksia muilta osin kuin kansaneläkelain mukaisen lapsikorotuksen huomioon ottamatta jättämisen osalta. Tämän lain 1 §:n 3 momentissa, 4, 10 ja 11 §:ssä sekä 12 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä muutoksia ei sovelleta edunsaajaan, jonka eläketapahtuma sattuu ennen 1 päivää tammikuuta 1995, jos edunsaajalla ei ole sellaista 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen alkanutta palvelusta, jota edeltävän palveluksen päättymisestä on kulunut yli kuukausi.

Tätä lakia sovelletaan sellaisiin eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu lain tultua voimaan. Tämän lain 9, 13 ja 17 §:ää sekä 18 §:n 2, 4 ja 6—8 momenttia sovelletaan kuitenkin myös eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma on sattunut ennen tämän lain voimaantuloa.

(4 ja 5 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Ennen tämän lain voimaantuloa 55 vuotta täyttäneeseen edunsaajaan, jolla tämän lain voimaan tullessa on oikeus työttömyysturvalain mukaiseen päivärahaan tai työvoimapoliittisesta aikuiskoulutuksesta annetun lain mukaiseen koulutustukeen, sovelletaan valtion eläkelain 9 a §:ää sellaisena kuin se on tämän lain voimaan tullessa. Säännöstä sovellettaessa edunsaajalla katsotaan olevan oikeus päivärahaan myös työttömyysturvalain 12 §:ssä tarkoitettuna omavastuuaikana ja 1 päivänä tammikuuta 1994. Jos tämän lain 5 a ja 5 b §:ssä säädetty edellytykset täyttyvät, edunsaajalla katsotaan työttömyyseläkettä määrättäessä olevan oikeus 5 a §:ssä tarkoitettuun tulevaan aikaan, vaikka 9 a §:n 2 momentissa tarkoitettu työttömäksi joutuminen on tapahtunut 63 vuoden iän tai tätä alemman eroamisien täyttämisen jälkeen.

(7—10 mom. kuten hallituksen esityksessä)

Tämän lain 12 §:n 1 momentissa ja 15 §:n 5 momentissa säädetty markkamäärät vastaavat vuodelle 1966 vahvistettua palkkaindeksilukua. (Poist.)

(12 ja 13 mom. kuten hallituksen esityksessä)

3.

Laki**valtion perhe-eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti muutetaan 31 päivänä joulukuuta 1968 annetun valtion perhe-eläkelain (774/68) 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 3 momentti, 7 c §, 8 §, 12 §:n 5 momentti, 17 §, 22 §:n 1 momentti ja 23 §:n 1 momentti, sellaisena kuin niistä ovat 6 §:n 2 momentti, 7 §:n 3 momentti ja 7 c § 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa (103/90), 8 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja 4 päivänä heinäkuuta 1969 annetulla lailla (440/69) sekä 12 §:n 5 momentti 21 päivänä elokuuta 1987 annetussa laissa (714/87), sekä

lisätään 6 §:ään, sellaisena kuin se on mainitussa 9 päivänä helmikuuta 1990 annetussa laissa, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, sekä lakiin uusi 22 a § seuraavasti:

6 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

7 § (Uusi)

— — — — —
 Jos leski ei saa 1 momentissa tarkoitettua eläkettä, lesken ansiotyöhön perustuvana eläkkeenä pidetään sitä eläkettä, joka hänelle olisi myönnetty, jos hän olisi tullut täyteen työkyvyttömyyseläkkeeseen oikeuttavassa määrin työkyvyttömäksi edunjättäjän kuolinpäivänä tai sinä päivänä, jona 2 momentissa tarkoitettu lapsi täyttää 18 vuotta. Näin menetellään myös vieraan valtion vastaavan etuuden osalta. Eläkettä määrättäessä ei tällöin kuitenkaan sovelleta valtion eläkelain 5 a §:n säännöksiä päivistä, jotka jätetään huomioon ottamatta siinä tarkoitettuja 360 päivää laskettaessa.

7 c, 8, 12, 17, 22, 22 a ja 23 §

(Kuten hallituksen esityksessä)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994. Tämän lain 7 §:n 3 momentti tulee kuitenkin voimaan asetuksella säädettävänä ajankohtana.

Tätä lakia sovelletaan, jos edunjättäjä on kuollut lain tultua voimaan. Lain 22 a §:ää sovelletaan kuitenkin päätökseen, joka on annettu lain voimaantulon jälkeen. Tämän lain 6 §:ssä säädettyjä muutoksia ei kuitenkaan sovelleta, jos edunjättäjä on syntynyt ennen 1 päivää tammikuuta 1940 tai jos edunjättäjä on kuollut ennen 1 päivää tammikuuta 1995.

4.

Laki**kansanedustajain eläkelain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 14 päivänä heinäkuuta 1967 annetun kansanedustajain eläkelain (329/67) 11 §:n 2 ja 3 momentti,

muutetaan 2 §:n 1 momentti, 3 a §, 4 §:n 2 momentti, 5 §:n 1 momentti, 6 ja 8 §, 11 §:n 4 momentti, 12 §:n 1 ja 4 momentti sekä 13, 14 ja 17 §,

sellaisina kuin niistä ovat, 3 a § muutettuna 10 päivänä joulukuuta 1971 ja 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetuilla laeilla (864/71 ja 541/82), 4 §:n 2 momentti, 12 §:n 4 momentti ja 14 § mainituissa 10 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa, 6 § osittain muutettuna mainitulla 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetulla lailla, 8 § osittain muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 10 päivänä joulukuuta 1971 annetulla lailla, 11 §:n 4 momentti mainituissa 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetussa laissa ja 17 § 2 päivänä huhtikuuta 1971 annetussa laissa (270/71), sekä

lisätään 2 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainitulla 9 päivänä heinäkuuta 1982 annetulla lailla, uusi 3 momentti, jolloin nykyinen 3 momentti siirtyy 4 momentiksi, ja 3 §:ään uusi 2 momentti, jolloin nykyiset 2 ja 3 momentti siirtyvät 3 ja 4 momentiksi, seuraavasti:

2, 3, 3 a, 4—6, 8, 11—14 ja 17 §
(Kuten lakialoitteessa n:o 55)

mista lähinnä seuraavien edustajanvaalien toimittamiskauden 1 päivänä. Lakia sovelletaan sellaisiin eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu lain tultua voimaan. (*Poist.*)

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan tämän lain vahvista-

5.

Laki**valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

muutetaan 2 päivänä joulukuuta 1977 valtioneuvoston jäsenen oikeudesta eläkkeeseen ja hänen jälkeensä suoritettavasta perhe-eläkkeestä annetun lain (870/77) 1 §:n 2 momentti sekä 3 ja 4 §,

sellaisina kuin niistä ovat 3 ja 4 § 29 päivänä huhtikuuta 1980 annetussa laissa (299/80), seuraavasti:

1, 3 ja 4 §
(Kuten lakialoitteessa n:o 55)

ta 1995. Lakia sovelletaan sellaisiin eläkkeisiin, joissa eläketapahtuma sattuu lain tultua voimaan (*poist.*).

Voimaantulosäännös

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä maaliskuuta

Lisäksi valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

Vielä valiokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että lakialoitteeseen n:o 93/1991 vp sisältyvä lakiehdotus hylättäisiin.

että toivomusaloite n:o 1027/1991 vp hylättäisiin.

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 1993

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Skinnari, varapuheenjohtaja Taina ja jäsenet Ala-Harja, U. Anttila, Antvuori (osittain), Hiltunen, Kauppi-

nen, Kuittinen, Muttillainen, Nordman, O. Ojala, Perho-Santala, Puhakka (osittain), Puisto ja Steinius-Kaukonen.

Vastalauseita

I

Hallituksen esityksessä valtion eläkelainsäädäntöä yhdenmukaistetaan TEL-järjestelmään nähden noudattaen työmarkkinajärjestöjen sopimusta. Koska valtion eläkelainsäädäntöä yhdenmukaistettiin vuosi sitten TEL-järjestelmään nähden uusien työsuhteiden osalta, suurta osaa nyt esitetyistä muutoksista voidaan pitää hyväksyttävinä keinoina eläkemenojen kohtuullistamiseksi.

Hallituksen esitys yhdenmukaistaa valtion eläkelainsäädäntöä joustavia eläkkeitä koskevaan lainsäädäntöön nähden. Vaikka tuon lainsäädännön käsittelyn yhteydessä ikärajoja ei mielestämme olisi pitänyt säätää esitetyllä tavalla, on johdonmukaista, että eri eläkejärjestelmissä käytäntö on samanlainen. Perusteltua kuitenkin on, että laman ollessa syvimmillään vanhojen säännösten ja ikärajojen mukaisen oikeuden joustaviin eläkkeisiin saisivat vielä vuonna 1941 syntyneet eli kaksi vuotta nuoremmat henkilöt kuin hallitus esittää.

Vanhoissa työsuhteissa eläkkeen tavoitetaso ja eläkeiän riippuvuus jo toteutuneesta palvelusajasta valtiolla pehmentää siirtymistä TEL-tasoihin eläke-etuihin. Vanhojen edunsaajien rajaaminen niin, että vuonna 1960 tai myöhemmin syntyneet eivät voi olla vanhoja edunsaajia, ei kuitenkaan ole oikeudenmukaista. Takaraja olisi pitänyt määritellä siten, että vuonna 1966 syntyneet voisivat vielä olla vanhoja edunsaajia, koska he voivat ehtiä palvella valtiolla 5 vuotta 23 ikävuoden jälkeen ennen vuoden 1994 päättymistä.

Ensimmäisen lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin osalta yhdyimme II vastalauseeseen. Tämä ehdotus parantaisi mm. tutkijoiden eläketurvaa. Lakiehdotuksen voimaantulosäännöksessä ehdotamme myös säädettäväksi, että kohtuullistamisen vuoksi 31.12.1993 valtion ylläpitämän op-

ilaitoksen palveluksessa oleva henkilö määriteltäisiin vanhaksi edunsaajaksi.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että valiokunnan mietintöön sisältyvät lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin mietinnön mukaisina paitsi 1. lakiehdotuksen 4, 10 ja 12 § sekä voimaantulosäännös näin kuuluvina:

4 §

Tämän lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua uuden edunsaajan eläkeikä on 65 vuotta. Mainitussa lainkohdassa tarkoitettua vanhan edunsaajan eläkeikä on 65 vuotta, jos hän on syntynyt vuoden 1966 jälkeen tai jos hänellä ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä vähintään viittä vuotta tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

10 §

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Kunkin palveluksen osalta määrätty eläkkeet lasketaan yhteen. Sellaisen tämän lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua vanhan edunsaajan, joka on syntynyt vuoden 1966 jälkeen tai jolla ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä vähintään viittä vuotta tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa, ja mainitussa lainkohdassa tarkoitettua uuden edunsaajan eläkkeiden enimmäismäärä saa olla enintään 60 prosenttia korkeimmasta sellaisen tämän lain mukaisesti lasketun eläkkeen perusteena olevasta palkasta, jossa on eläkeaikaa vähintään kaksi vuotta. Jos sellaista ei ole, yhteismäärä saa olla enintään 60 prosenttia korkeimmasta tämän lain mukaisen eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Muiden

kuin edellä tässä momentissa tarkoitettujen vanhojen edunsaajien osalta ja sellaisten edunsaajien osalta, joille on 8 §:n 5 momentissa mainittujen säännösten ja määräysten perusteella myönnetty 2 momentissa tarkoitettu eläke ja joilla on vuoden 1994 loppuun mennessä vähintään viisi vuotta tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa, eläkkeiden enimmäismäärä määräytyy kuitenkin prosentteina edellä tarkoitettusta eläkkeen perusteena olevasta palkasta tämän lain mukaan vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavan palvelusajan perusteella seuraavasti:

Eläkeaikaa vähintään	Eläkkeiden enimmäismäärä
30 vuotta	66 prosenttia
25 vuotta	65 prosenttia
20 vuotta	64 prosenttia
15 vuotta	63 prosenttia
10 vuotta	62 prosenttia
5 vuotta	61 prosenttia

(6 ja 7 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

12 §

Myönnettäessä eläke 1 §:n 3 momentissa tarkoitettulle vanhalle edunsaajalle eläkkeen enimmäismäärä lasketaan soveltuvin osin työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti. Sellaisen vanhan edunsaajan osalta, joka on syntynyt vuoden 1966 jälkeen tai jolla ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa vähintään viittä vuotta, yhteensovitusraja saadaan kuitenkin ottamalla 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta ja, jos yhteensovitusperuste ylittää 586 markkaa, vähentämällä 6 prosenttia ylitteestä, enintään kuitenkin kansaneläkkeen pohjaosan määrä. Muiden kuin edellä tässä momentissa tarkoitettujen vanhojen edunsaajien ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen edunsaajien eläkettä yhteensovitettaessa käytetään kuitenkin sanotun 60 prosentin sijasta seuraavan taulukon mukaista prosenttimäärää, joka määräytyy tämän lain mukaan vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavan palvelusajan perusteella:

Eläkeaikaa vähintään	Prosenttia
30 vuotta	66
25 vuotta	65
20 vuotta	64
15 vuotta	63
10 vuotta	62
5 vuotta	61

(2—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tämän lain 1 §:n 3 momentissa, 4 §:ssä, 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa, 8 §:ssä, 10 §:ssä, 10 a §:ssä, 10 b §:ssä ja 20 §:ssä säädettyjä muutoksia ei sovelleta edunsaajaan, joka on syntynyt ennen vuotta 1942. Häneen ei sovelleta myöskään 5 §:ssä säädettyjä eläkeikää koskevia muutoksia, 11 §:n muutoksia muilta osin kuin pykälän viimeisen virkkeen osalta eikä 12 §:n muutoksia muilta osin kuin kansaneläkelain mukaisen lapsikorotuksen huomioon ottamatta jättämisen osalta. Tämän lain 1 §:n 3 momentissa, 4, 10 ja 11 §:ssä sekä 12 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä muutoksia ei sovelleta edunsaajaan, jonka eläketapahtuma sattuu ennen 1 päivää tammikuuta 1995, jos edunsaajalla ei ole sellaista 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen alkanutta palvelusta, jota edeltävän palveluksen päättymisestä on kulunut yli *kuusi kuukautta*.

(3—6 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Sen estämättä, mitä 9 c §:n 1 momentissa säädetään yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikärajaista, edunsaaja, joka on syntynyt ennen vuotta 1942, säilyttää oikeuden saada yksilöllistä varhaiseläkettä 55 vuoden iän täyttämisen jälkeen. Tämän lain 9 c §:n 3 momenttia sovelletaan ennakkopäätökseen, joka annetaan tämän lain voimassa ollessa.

(8—13 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tämän lain 1 §:n 3 momentissa määriteltynä vanhana edunsaajana pidetään myös 31.12.1993 valtion ylläpitämän oppilaitoksen palveluksessa olevaa henkilöä, joka on siirtynyt kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin kuuluvan työnantajan palvelukseen. (Uusi)

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 1993

Ulla Anttila
Virpa Puisto

Kyllikki Muttilainen
Jouko Skinnari

II

1. Yleistä

Valtion eläkejärjestelmää ehdotetaan muutettavaksi muun muassa siten, että järjestelmän piiriin kuuluvissa jatkuviissa palvelussuhteissa olevien vuoden 1939 jälkeen syntyneiden henkilöiden eläkeikäsi tulee pitkällä aikavälillä asteittain 65 vuotta, eläkkeen tavoitetasoksi 60 prosenttia eläkepalkasta ja karttumisnopeudeksi 1,5 prosenttia vuodessa. Muutokset koskisivat virka- tai työsuhteessa valtion olevia henkilöitä, pääosaa peruskoulun ja lukion viranhaltijoista, eräiden valtionapua saavien laitosten henkilöstöä sekä eräitä muita valtion eläkejärjestelmän piiriin kuuluvia henkilöryhmiä. Niiden valtion palveluksessa olevien osalta, jotka ovat syntyneet vuoden 1959 jälkeen tai joilla ei ole vähintään viiden vuoden eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa vuoden 1994 loppuun mennessä, muutokset tulevat voimaan heti.

Hallitus esittää jo joustavaa eläkejärjestelmää koskevassa lainsäädäntökokonaisuudessa valitsemansa eläkepoliittisen linjauksen (HE 26) mukaisesti myös valtion eläkejärjestelmään vuoden 1939 jälkeen syntyneiden yksilöllisen varhaiseläkkeen ikärajan nostamista 55 vuodesta 58 vuoteen yhtenä keinona eläkemenojen alentamiseksi. Tällä hetkellä työttömyys käy kuitenkin niin lyhyellä kuin pitkällä aikavälillä huomattavasti kalliimmaksi yhteiskunnalle kuin ennenaikainen eläkkeelle siirtyminen.

Koska olemme esittäneet, että ikääntyneille työntekijöille sallittaisiin mahdollisuus siirtyä ennenaikaisesti eläkkeelle, jos työnantaja palkkaa vapautuvaan tehtävään nuoren työntekijän ja eläkeikää väliaikaisesti alennettaisiin 55 vuoteen, emme pidä myöskään tässä työttömyyslanteessa tarkoituksenmukaisena valiokunnan mietintöön sisältyvää esitystä varhaiseläkeikärajan nostamisesta 58 vuoteen. Lisäksi esitämme samasta syystä osa-aikaeläkkeenkin ikärajan alentamista 58 vuodesta 55 vuoteen.

2. Yksityiskohtaiset perustelut

1. lain 1 §:n 3 momentti. Yli kuukauden katkokset palvelussuhteessa merkitsevät jo tämän vuoden alussa voimaan tulleen lain mukaan sitä, että vanhasta edunsaajasta on tullut uusi edunsaaja, joka välittömästi siirtyy tulevan palvelun osalta uuteen eläkejärjestelmään eli eläkeikä nou-

see 65 vuoteen ja eläkekertymä putoaa jatkossa 1,5 prosenttiin ja tehdyn palvelun osalta lisäeläkekertymä 2,2 prosenttia putoaa 2 prosenttiin. Hän menettää myös valintaoikeuden vanhan eläkejärjestelmän ja uuden eläkejärjestelmän välillä. Tämä on seurauksiltaan kohtuutonta niille valtion palveluksessa usein jo pitkään, jopa pari kolme vuosikymmentä palvelleille, joilla ei ole vakituista virkaa, vaan jotka toimivat määräaikaisissa palvelussuhteissa. Se on myös erittäin sattumanvarainen peruste asettaa valtion tehtävissä olevat, usein saman koulutuksen omaavat henkilöt toisistaan poikkeavaan asemaan.

Laman vuoksi ongelma moninkertaistuu, kun valtion laitoksissa säästötoimet on monissa tapauksissa kohdistettu siten, että määräaikaisten palvelussuhteiden täyttöä on lykätty. Määräaikaisia tehtäviä on monissa valtion laitoksissa, mutta korkeakouluissa tutkimus- ja opetus-työn luonteesta johtuen tilapäiset määräykset ja määräaikaiset palvelussuhteet koskevat huomattavaa osaa opetus- ja tutkimushenkilökuntaa.

Valiokunta sivusi yli kuukauden katkosten aiheuttamaa ongelmaa jo edellyttäessään vuonna 1992 mietinnössä n:o 53/1992 vp hallituksen esityksestä n:o 110/1992 vp valtion eläkelain muuttamisesta, että määräaikaisissa palvelussuhteissa, perhepoliittisista syistä katkenneissa palvelussuhteissa sekä vailla palvelussuhdetta apurahoilla työskentelevien asema tulee selvittää ja ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Periaatteessa aivan samojen heikennysten kohteeksi joutuvat kaikki yhtioitettävien ja kunnallistettavien valtion laitosten palveluksessa olevat henkilöt, jollei eläke-etujen säilyttämisestä erikseen sovita tai säädetä. Valiokunta on hyväksynyt mm. perustuslakivaliokunnan lausuntoon viitaten lausuman, jolla epäkohdat esitetään selvitettäväksi ja korjattavaksi. Esitämme kuitenkin korjausten varmistamiseksi jo tässä yhteydessä myös pykälämuutoksia.

Pykälän 3 momentin säännöstä ehdotamme muutettavaksi niin, että palveluksen keskeyttämisestä huolimatta määräaikaisissa, usein lyhytkestoisissa virka- tai palvelussuhteissa yhdenjaksoiseksi palveluajaksi luettaisiin kaikki sellaiset toimen tai viran hoitamisesta, joissa määräaikaisten tehtävien väliin jää enintään kuusi kuukautta. Tällöin eri tehtävät oikeuttaisivat lukemaan eri määräaikaiset tehtävät yhtenä-

seksi, ns. vanhan edunsaajan palveluajaksi eläkettä laskettaessa, mikäli tällainen katkos ajoittuu 31.12.1992—31.12.1998 väliselle ajalle. Tämä säilyttää myös valintaoikeuden.

Vastaavasti esitämme, että yhtenäiseksi ajaksi lukemisen edellytyksenä on, että edunsaaja on ollut palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneet *kaksi kuukautta* yhdenjaksoisesti jatkuneessa palveluksessa mietinnön kuuden kuukauden aikavaatimuksen sijasta. Lisäedellytyksenä esitämme tähän samoin kuin mietinnössä, että hänellä tällöin on palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden vuoden kuluessa eläkeaikaa yhteensä vähintään kolme vuotta tai että työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke myönnetään 5 a §:ää soveltaen.

Ehdotamme myös, että 1 §:ään lisätään uusi 4 momentti voimassa olevan lain 8 §:n 1 momentin pohjalta. Vuodesta 1987 alkaen valtion palveluksesta muuhun julkiseen palvelussuhteeseen tai päinvastoin siirtynyt on säilyttänyt lisäeläketurvansa. Tämä on perusteltua edelleen jo ansaitun eläketurvan osalta ja nykyisen lainsäädännön mukaisesti siirtymäaikana eläkkeensä saavien osalta. Jatkossahan lisäeläketurvaa ei enää Kerry.

1. lain 4 §:n 1 mom. Säännöksessä määritellään, minkä ikäisiin henkilöihin sovelletaan ns. uuden edunsaajan eläke-etuja. Valiokunnan mietinnössä esitetään, että tällaisia olisivat kaikki sellaiset, jotka ovat syntyneet vuoden 1959 jälkeen tai joilla ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä vähintään viittä vuotta valtion eläkelain mukaista palvelusaikaa.

Esitämme, että tämä ikäraja muutettaisiin niin, että vasta vuoden 1966 jälkeen syntyneet kuuluisivat ns. uusien edunsaajien säännösten piiriin.

Vastaavat ikärajan muutokset on tehtävä myös 10 ja 12 §:ään.

1. lain 9 c ja 9 d §. Esitämme yksilöllistä varhaiseläkettä ja osa-aikaeläkettä koskevien ikärajäsäännösten pysyttämistä ennallaan eli 55 vuodessa. Sekä olemassa olevien työpaikkojen suuntaamiseksi nuorille että työn aiheuttamasta rasituneisuudesta kärsivien ikääntyneiden elämäntilanteen helpottamiseksi tulisi 9 c §:ssä määritelty yksilöllisen varhaiseläkkeen ikäraja säilyttää 55 vuodessa. Samoin tulisi 9 d §:ssä olevaa osa-ai-

kaeläkkeen ikärajaa alentaa nykyisestä 58 vuodesta 55 vuoteen.

Voimaantulosäännös. Esitämme säännökseen lisättäväksi, että vanhana edunsaajana pidetään myös 31.12.1993 valtion ylläpitämän oppilaitoksen palveluksessa olevaa henkilöä, joka on siirtynyt kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin kuuluvan työnantajan palvelukseen.

Opettajien ammattijärjestö on kiinnittänyt huomiota ns. eläkeintegraation yhteydessä esiintyviin epäkohtiin oppilaitosten ylläpitäjänvaihdostilanteissa. Muuttaessaan valtion eläkelakia vuonna 1987 eduskunta katsoi, että julkiset eläkejärjestelmät muodostavat kokonaisuuden, jolloin ne epäkohdat, jotka syntyivät edunsaajan siirtyessä julkisesta eläkejärjestelmästä toiseen, on voitava ehkäistä riippumatta siitä, onko siirtyminen tapahtunut omistajan vaihdoksen tai siihen verrattavan hallinnollisen järjestelyn seurauksena vai oma-aloitteisesti.

Nyt kuitenkin vuoden 1993 alusta voimaan tulleen julkisia eläkejärjestelmiä koskeneen lainmuutoksen mukaan eläke uusista 31.12.1992 jälkeen alkaneista palvelussuhteista määräytyy TEL:n mukaisesti. Palvelussuhde katsotaan uudeksi myös silloin, kun henkilö em. ajankohdan jälkeen tulee toisen julkisen eläkejärjestelmän alaiseen palvelussuhteeseen. Juuri tästä tilanteesta on kysymys silloin, kun valtion oppilaitoksia kunnallistettaessa henkilöstö siirtyy valtion eläkejärjestelmästä kunnan eläkejärjestelmään. Tällöin kaikki 1.1.1940 jälkeen syntyneet tulevat kunnan eläkejärjestelmään uusina edunsaajina, jolloin heidän eläkeikänsä nousisi 65 vuoteen ja eläkkeen tavoitetasonsa laskisi 60 %:iin eläkepal-kasta.

Ilman voimaantulosäännöksen muuttamista näissä tilanteissa henkilöstö menettäisi ns. vanhan edunsaajan aseman, ja tämä merkitsee useissa tapauksissa eläkeiän odottamatonta kohoamista vuosilla ja eläkkeen tavoitetason selkeätä alenemista.

Edellä olevan perusteella ehdotamme kunnioittavasti,

*että 2.—5. lakiehdotus hyväksyttäisiin valiokunnan mietinnön mukaisina ja
että 1. lakiehdotus hyväksyttäisiin näin kuuluvana:*

1.

Laki

valtion eläkelain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

kumotaan 20 päivänä toukokuuta 1966 annetun valtion eläkelain (280/66) 5 §:n 2 ja 3 momentti, 6 §:n 2 momentti, 8 §:n 6 momentti, 17 §:n 1 ja 2 momentti ja 18 a §:n 2 momentti, sellaisina kuin niistä ovat 5 §:n 2 ja 3 momentti ja 8 §:n 6 momentti 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa (1599/92), 6 §:n 2 momentti 10 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa (851/71) ja 18 a §:n 2 momentti 31 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa (91/85),

muutetaan 1 §:n 3 momentti, 2 §:n 1 momentin 2 kohta, 4 §, 5 §:n 4 momentti, 6 §:n 1 momentin 3 kohdan d ja e alakohta ja 4 kohta, 7 §:n 1 ja 3 momentti, 8 §:n 1—3 ja 5 momentti, 9 §:n 1 momentin a kohta, 9 a §, 9 b §:n 1 momentti, 9 c §:n 1 ja 3 momentti, 9 d §:n 1 momentin 2 kohta, 10 §:n 1, 2, 5 ja 6 momentti, 10 a §, 10 b §:n 1 ja 4 momentti, 11 ja 12 §, 13 §:n 1 momentti, 15 §:n 1, 2 ja 5 momentti, 17 §:n 4 momentti, 18 §:n 3 ja 4 momentti, 18 d §:n 3 momentti, 19 §, 20 §:n 1 momentti, 25 §:n 1 momentti sekä 26 §:n 1 momentti,

sellaisina kuin niistä ovat 2 §:n 1 momentin 2 kohta, 8 §:n 2 momentti, 9 b §:n 1 momentti, 9 c §:n 1 ja 3 momentti, 9 d §:n 1 momentin 2 kohta, 10 §:n 5 ja 6 momentti, 10 b §:n 1 ja 4 momentti, 15 §:n 2 momentti ja 26 §:n 1 momentti 3 päivänä helmikuuta 1989 annetussa laissa (103/89), 4 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 30 päivänä joulukuuta 1992 annetulla lailla, 5 §:n 4 momentti 7 päivänä tammikuuta 1982 annetussa laissa (16/82), 6 §:n 1 momentin 3 kohdan d alakohta mainitussa 10 päivänä joulukuuta 1971 annetussa laissa ja e alakohta ja 18 d §:n 3 momentti 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetussa laissa (618/91) sekä 6 §:n 1 momentin 4 kohta muutettuna 23 päivänä joulukuuta 1982 annetulla lailla (1026/82) sekä mainituilla 10 päivänä joulukuuta 1971 ja 30 päivänä joulukuuta 1992 annetuilla laeilla, 7 §:n 1 momentti 16 päivänä kesäkuuta 1989 annetussa laissa (563/89) ja 3 momentti 10 päivänä tammikuuta 1992 annetussa laissa (5/92), 8 §:n 1 momentti 21 päivänä elokuuta 1987 annetussa laissa (716/87) ja 5 momentti 19 päivänä joulukuuta 1986 annetussa laissa (964/86), 8 §:n 3 momentti, 10 §:n 1 momentti ja 20 §:n 1 momentti mainitussa 30 päivänä joulukuuta 1992 annetussa laissa, 9 a § muutettuna mainitulla 31 päivänä tammikuuta 1985 annetulla lailla ja 31 päivänä joulukuuta 1985 annetulla lailla (1130/85), 10 §:n 2 momentti muutettuna mainituilla 19 päivänä joulukuuta 1986, 3 päivänä helmikuuta 1989 ja 30 päivänä joulukuuta 1992 annetuilla laeilla, 10 a § ja 18 §:n 3 ja 4 momentti 19 päivänä huhtikuuta 1985 annetussa laissa (326/85), 12 § muutettuna viimeksi mainitulla lailla ja mainitulla 3 päivänä helmikuuta 1989 annetulla lailla, 13 §:n 1 momentti 4 päivänä kesäkuuta 1982 annetussa laissa (414/82), 15 §:n 1 momentti mainitussa 31 päivänä tammikuuta 1985 annetussa laissa ja 5 momentti 23 päivänä helmikuuta 1979 annetussa laissa (232/79), 17 §:n 4 momentti 8 päivänä elokuuta 1986 annetussa laissa (600/86), 19 § muutettuna 16 päivänä tammikuuta 1987 annetulla lailla (8/87) ja mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla, sekä

lisätään 1 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 9 päivänä toukokuuta 1986 annetulla lailla (333/86) ja mainitulla 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetulla lailla, uusi 4 momentti, jolloin nykyiset 4—7 momentti muuttuvat 5—8 momentiksi, sekä 9 ja 10 momentti, lakiin uusi 5 a ja 5 b §, 7 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna 18 päivänä heinäkuuta 1975 ja 9 päivänä tammikuuta 1981 annetuilla laeilla (568/75 ja 15/81) sekä mainituilla 16 päivänä tammikuuta 1987, 16 päivänä kesäkuuta 1989 ja 10 päivänä tammikuuta 1992 annetuilla laeilla, uusi 4 ja 5 momentti, jolloin nykyinen 4—8 momentti siirtyvät 6—10 momentiksi, 9 §:n 1 momenttiin siitä 24 päivänä lokakuuta 1986 annetulla lailla (757/86) kumotun b kohdan tilalle uusi b kohta, 10 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 19 päivänä joulukuuta 1986 ja 3 päivänä helmikuuta 1989 annetuilla laeilla sekä 13 päivänä tammikuuta 1989 annetulla lailla (21/89), uusi 7 momentti, lakiin uusi 17 a §, 18 §:ään, sellaisena kuin se on osittain muutettuna mainituilla 19 päivänä huhtikuuta 1985, 3 päivänä helmikuuta 1989 ja 27 päivänä maaliskuuta 1991 annetuilla laeilla, viimeksi mainitulla lailla kumotun 2 momentin tilalle uusi 2 momentti sekä uusi 6—8 momentti, jolloin nykyinen 6—10 momentti siirtyvät 9—13 momentiksi, sekä lakiin uusi 25 a § seuraavasti:

1 §

Edellä 1 momentissa tarkoitetusta virka- tai työsuhteesta käytetään tässä laissa nimitystä palvelus ja samassa momentissa tarkoitettu henkilöstä nimitystä edunsaaja. Vanhalla edunsaajalla tarkoitetaan tässä laissa edunsaajaa, joka oli 31 päivänä joulukuuta 1992 tämän lain piiriin kuuluvassa yhdenjaksoisessa palveluksessa ja jonka palvelus jatkuu yhdenjaksoisesti eläketapahtumaan asti. Palveluksen katsotaan 31 päivään joulukuuta 1998 jatkuvan tätä momenttia sovellettaessa yhdenjaksoisesti, jos palvelusta edeltävän palveluksen päättymisestä on kulunut enintään *kuusi kuukautta*. Edellytyksenä on lisäksi, että edunsaaja on ollut palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneet *kaksi kuukautta* yhdenjaksoisesti jatkuneessa palveluksessa ja hänellä palveluksen päättymistä välittömästi edeltäneiden viiden vuoden kuluessa on eläkeaikaa yhteensä vähintään kolme vuotta tai että työkyvyttömyys- tai työttömyyseläke myönnetään 5 a §:ää soveltaen. Muuta kuin vanhaa edunsaajaa pidetään tätä lakia sovellettaessa uutena edunsaajana.

Edellä 3 momentissa mainittuja 2 kuukauden ja 3 vuoden aikoja laskettaessa otetaan huomioon tämän lain, kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain (202/64), kansaneläkelaitoksen eläkeohjesäännön tai eläkesäännön, Suomen Pankin eläkesäännön tai evankelis-luterilaisen kirkon eläkelain (298/66) nojalla myönnettävä taikka Ahvenanmaan maakunnan varoista soveltuvin osin valtion eläkesäännösten mukaisesti suoritettavaa eläketurvaa koskevan lainsäädännön perusteella eläkeajaksi luettava palvelusaika. (Uusi)

(9 ja 10 mom. kuten 8 ja 9 mom. valiokunnan mietinnössä)

2 §

(Kuten valiokunnan mietinnössä)

4 §

Tämän lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua uuden edunsaajan eläkeikä on 65 vuotta. Mainitussa lainkohdassa tarkoitettua vanhan edunsaajan eläkeikä on 65 vuotta, jos hän on syntynyt vuoden 1966 jälkeen tai jos hänellä ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä vähintään viittä vuotta tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa.

(2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

5, 5 a, 5 b, 6, 7, 8, 9, 9 a ja 9 b §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

9 c §

Sen estämättä, mitä 9 §:n 1 momentissa säädetään työkyvyttömyyseläkkeen saamisesta, 55 vuotta täyttäneellä edunsaajalla on oikeus saada työkyvyttömyyseläkettä yksilöllisenä varhaiseläkkeenä, jos hänen työkykynsä, huomioon ottaen sairaus, vika tai vamma, ikääntymiseen liittyvät tekijät, palveluksessaolon pitkäaikaisuus, hänelle työstä aiheutunut rasittuneisuus ja kuluneisuus sekä työolosuhteet, on pysyvästi siinä määrin alentunut, ettei hänen kohtuudella voida edellyttää enää jatkavan palvelustaan. Edellytyksenä on kuitenkin, että edunsaaja on lopettanut työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainituissa laeissa, eläkeohjesäännössä tai eläkesäännössä tarkoitettua ansiotyön tai että hänen ansiotulonsa näistä töistä voidaan arvioida kuukaudessa pienemmäksi kuin tämän lain 2 §:n 1 momentissa tarkoitettu markkamäärä. Yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen edellytyksenä on lisäksi, että yksilöllistä varhaiseläkettä määrättäessä voidaan lukea eläkeajaksi myös eläkeiän tai tätä alemman eroamisiän saavuttamiseen jäljellä oleva aika, lukuun ottamatta kuitenkin 9 §:n 1 momentin d kohdassa tarkoitettua tilannetta ja tilannetta, jossa edunsaajalla on oikeus vanhuuseläkkeeseen 65 vuotta alemmassa eläkeiässä työntekijäin eläkelain 8 §:n 4 momentissa mainitun muun lain, eläkeohjesäännön tai eläkesäännön mukaan.

(3 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

9 d §

Oikeus saada osa-aikaeläkettä on 55 vuotta täyttäneellä edunsaajalla edellyttäen, että:

(2 kohta kuten valiokunnan mietinnössä)

10 §

(1 ja 2 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Kunkin palveluksen osalta määrätty eläkkeet lasketaan yhteen. Sellaisen tämän lain 1 §:n 3 momentissa tarkoitettua vanhan edunsaajan, joka on syntynyt vuoden 1966 jälkeen tai jolla ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä vähintään viittä vuotta tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa, ja mainitussa lainkohdas-

sa tarkoitetun uuden edunsaajan eläkkeiden enimmäismäärä saa olla enintään 60 prosenttia korkeimmasta sellaisen tämän lain mukaisesti lasketun eläkkeen perusteena olevasta palkasta, jossa on eläkeaikaa vähintään kaksi vuotta. Jos sellaista ei ole, yhteismäärä saa olla enintään 60 prosenttia korkeimmasta tämän lain mukaisen eläkkeen perusteena olevasta palkasta. Muiden kuin edellä tässä momentissa tarkoitettujen vanhojen edunsaajien osalta ja sellaisten edunsaajien osalta, joille on 8 §:n 5 momentissa mainittujen säännösten ja määräysten perusteella myönnetty 2 momentissa tarkoitettu eläke ja joilla on vuoden 1994 loppuun mennessä vähintään viisi vuotta tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa, eläkkeiden enimmäismäärä määräytyy kuitenkin prosentteina edellä tarkoitettusta eläkkeen perusteena olevasta palkasta tämän lain mukaan vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavan palvelusajan perusteella seuraavasti:

Eläkeaikaa vähintään	Eläkkeiden enimmäismäärä
30 vuotta	66 prosenttia
25 vuotta	65 prosenttia
20 vuotta	64 prosenttia
15 vuotta	63 prosenttia
10 vuotta	62 prosenttia
5 vuotta	61 prosenttia

(6 ja 7 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

10 a, 10 b ja 11 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

12 §

Myönnettäessä eläke 1 §:n 3 momentissa tarkoitettulle vanhalle edunsaajalle eläkkeen enimmäismäärä lasketaan soveltuvin osin työntekijäin eläkelain 8 §:n mukaisesti. Sellaisen vanhan edunsaajan osalta, joka on syntynyt vuoden 1966 jälkeen tai jolla ei ole vuoden 1994 loppuun mennessä tämän lain mukaan eläkeajaksi luettavaa palvelusaikaa vähintään viittä vuotta, yhteensovitusraja saadaan kuitenkin ottamalla 60 prosenttia yhteensovitusperusteesta ja, jos yhteensovitusperuste ylittää 586 markkaa, vähentämällä 6 prosenttia ylitteestä, enintään kuitenkin kansaneläkkeen pohjaosan määrä. Muiden kuin edellä tässä momentissa tarkoitettujen van-

hojen edunsaajien ja 10 §:n 2 momentissa tarkoitettujen edunsaajien eläkettä yhteensovitettaessa käytetään kuitenkin sanotun 60 prosentin sijasta seuraavan taulukon mukaista prosenttimäärää, joka määräytyy tämän lain mukaan vuoden 1994 loppuun mennessä eläkeajaksi luettavan palvelusajan perusteella:

Eläkeaikaa vähintään	Prosenttia
30 vuotta	66
25 vuotta	65
20 vuotta	64
15 vuotta	63
10 vuotta	62
5 vuotta	61

(2—5 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

13, 15, 17, 17 a, 18, 18 d, 19, 20, 25, 25 a ja 26 §
(Kuten valiokunnan mietinnössä)

Voimaantulosäännös

(1 mom. kuten valiokunnan mietinnössä)

Tämän lain 1 §:n 3 momentissa, 4 §:ssä, 6 §:n 1 momentin 4 kohdassa, 8 §:ssä, 10 §:ssä, 10 a §:ssä, 10 b §:ssä ja 20 §:ssä säädettyjä muutoksia ei sovelleta edunsaajaan, joka on syntynyt ennen vuotta 1940. Häneen ei sovelleta myöskään 5 §:ssä säädettyjä eläkeikää koskevia muutoksia, 11 §:n muutoksia muilta osin kuin pykälän viimeisen virkkeen osalta eikä 12 §:n muutoksia muilta osin kuin kansaneläkelain mukaisen lapsikorotuksen huomioon ottamatta jättämisen osalta. Tämän lain 1 §:n 3 momentissa, 4, 10 ja 11 §:ssä sekä 12 §:n 1 ja 2 momentissa säädettyjä muutoksia ei sovelleta edunsaajaan, jonka eläketapahtuma sattuu ennen 1 päivää tammiukuuta 1995, jos edunsaajalla ei ole sellaista 31 päivän joulukuuta 1992 jälkeen alkanutta palvelusta, jota edeltävän palveluksen päättymisestä on kulunut yli kuusi kuukautta. Tämän lain 1 §:n 3 momentissa määriteltynä vanhana edunsaajana pidetään myös 31.12.1993 valtion ylläpitämän opilaitoksen palveluksessa olevaa henkilöä, joka on siirtynyt kunnallisten viranhaltijain ja työntekijäin eläkelain piiriin kuuluvan työnantajan palvelukseen.

(3—13 momentti kuten valiokunnan mietinnössä)

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 1993

Marjatta Stenius-Kaukonen

Outi Ojala

III

Valtion eläkkeitä uudistettaessa on ennen vuotta 1940 syntyneet asetettu erityisasemaan sikäli, ettei heidän eläkeikänsä koroteta eikä eläketasoaan alenneta. Lisäksi valtion eläkelaisia on vuosina 1940—1959 syntyneille asetettu liukuasteikko.

Kansanedustajain eläkelain osalta valiokunta ehdottaa ed. Mattilan lakialoitteen mukaisesti kansanedustajien eläkeiän nostamista 65 vuoteen. Ennen vuonna 1940 syntyneitä olisi ed. Mattilan lakialoitteen nojalla käsitelty osittain samaan tapaan kuin vastaavan ikäisiä valtion eläkkeensaajia siinä suhteessa, että he olisivat 60 vuotta täytettyään eläkkeen ja ansiotulojen yhteensovituksessa vanhuuseläkkeen saamiseen rinnastettavassa asemassa. Tämä olisi mielestäni ollut perusteltua valtion eläkkeen edunsaajien ja kansanedustajien yhdenvertaisuuden vuoksi.

Edellä esitetyn perusteella ehdotan,

että lakialoitteen n:o 55 pohjalta esitetyt lakiehdotukset hyväksyttäisiin muutoin valiokunnan mietinnön mukaisina paitsi voimaantulosäännökset näin kuuluvina:

4. lakiehdotus

Voimaantulosäännös
(Kuten lakialoitteessa n:o 55)

5. lakiehdotus

Voimaantulosäännös
(Kuten lakialoitteessa n:o 55)

Helsingissä 14 päivänä joulukuuta 1993

Kirsti Ala-Harja

EDUSKUNNAN
PERUSTUSLAKIVALIOKUNTA

Liite

Helsingissä

13 päivänä joulukuuta 1993

Lausunto n:o 35

Sosiaali- ja terveystalioikunnalle

Sosiaali- ja terveystalioikunta on kirjeellään 10 päivästä syyskuuta 1993 pyytänyt perustuslakivalioikunnan lausunnon hallituksen esityksestä n:o 96 valtion eläkelainsäädännön muuttamisesta.

Valioikunnassa ovat olleet kuultavina nuorempi hallitussihteeri Erik Strömberg valtiovarainministeriöstä, hallitusneuvos Tuulikki Haikarainen sosiaali- ja terveystalioikunnasta, sosiaaliasiainsihteeri Kai Libäck Akavasta, neuvottelupäällikkö Seppo Väänänen STTK:n julkisten alojen ammattijärjestö STTK-J:stä, sosiaalisihiteeri Arne Lehtonen Valtion yhteisjärjestö VTY:stä, professori Mikael Hidén, professori Antero Jyränki, oikeustieteen lisensiaatti Heikki Karapuu, lainopin kandidaatti Juhani Salminen, professori Ilkka Saraviita ja oikeustieteen tohtori, kansleri Kauko Sipponen.

Käsiteltyään asian valtiosääntöoikeudelliselta kannalta perustuslakivalioikunta esittää kunoittaen seuraavaa.

Hallituksen esitys

Esityksessä ehdotetaan valtion eläkejärjestelmää muutettavaksi siten, että järjestelmän piiriin kuuluvissa jatkuvissa palvelussuhteissa olevien vuoden 1939 jälkeen syntyneiden henkilöiden eläkeiäksi tulee pitkällä aikavälillä asteittain 65 vuotta, eläkkeen tavoitetasoksi 60 prosenttia eläkepalkasta ja karttumisnopeudeksi 1,5 prosenttia vuodessa.

Vuoden 1939 jälkeen syntyneiden yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikäraja ehdotetaan nostettavaksi 55 vuodesta 58 vuoteen. Pitkäaikaisessa palvelussuhteessa olevalle henkilölle taataan 55 vuoden ikään mennessä ansaittu eläketaso mahdollisista myöhemmistä palkkatason alenemisistä riippumatta.

Esityksessä ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan vuoden 1994 alusta. Palveluksessa olevan henkilöstön eläkeikä, eläkkeen tavoitetasoa ja eläkkeen karttumista koskevia muutoksia sovellettaisiin vuoden 1995 alusta.

Esityksen varsin yksityiskohtaisissa sääntämistäjärjestysperusteluissa todetaan muun muassa, että koska muutoksilla ei puututa ansaittuun eläkeoikeuteen sekä koska muutosten voimaan tullessa 55 vuotta täyttäneet jäävät kokonaan muutosten ulkopuolelle ja tätä nuoremmilla muutosten vaikutusta on pehmenetty siirtymäsäännöksiin, ei muutoksilla varautumisaika huomioon ottaen voida katsoa puututtavan edunsaajien perustuslailla suojattuihin oikeuksiin. Esityksen mukaan ehdotetut muutokset voidaan, vaikka ne eräin osin kaventavat nykyisen lain mukaisia eläke-etuuksia, toteuttaa tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Lisäksi esityksessä mainitaan, että muutoksilla ei ole sellaisia toimeentulon lakisäätöistä perusturva heikentäviä vaikutuksia, että lakiehdotuksiin olisi sovellettava valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momenttia.

Valioikunnan kannanotot

Perustuslakivalioikunta on eri yhteyksissä lähtökohtaisesti pitänyt henkilön itselleen ansaitsemaa eläke-etu hallitusmuodon 6 §:ssä turvattuun omaisuudensuojan piiriin kuuluvana (ks. PeVL 1/1975 II vp, 5 ja 6/1977 vp sekä 21/1989 vp). Eläkeoikeuksien perustuslainsuojassa on kysymys nimenomaan kansalaisen ansaitsemaksi katsotun konkreettisen taloudellisen edun, ei sen sijaan esimerkiksi tietyn voimassa olevan eläkejärjestelyn suojaamisesta. Valtiosäännön mukainen lähtökohta siten on, että tavallisella lailla voidaan säätää eläkejärjestelmän sisällöstä myös

palvelussuhteessa oleviin vaikuttavasti. Tavallisella lailla järjestettäviin, jollei jostakin erityisestä syystä muuta johdu, kuuluvat muun muassa säännökset eläkeiästä, eläkekertymästä ja eläkkeiden tavoitetasosta. Tarkoitettuunlainen erityinen syy voisi muodostua lähinnä siitä, että eläkejärjestelyn muutokset toteutetaan tavalla, joka joiltain osin saisi aikaan ansaittuina pidettävien eläke-etujen kohtuuttoman heikentymisen.

Nyt ehdotetut muutokset eivät lainkaan koske niitä palvelussuhteessa jo olevia, jotka ovat syntyneet ennen 1.1.1940 ja jotka niin ollen uudistusten tullessa kokonaisuudessaan sovellettaviksi ovat täyttäneet 55 vuotta. Vuoden 1959 jälkeen syntyneet palvelussuhteessa olevat, jotka ovat siten vielä alle 35-vuotiaita muutosten tullessa täysin sovellettaviksi, tulisivat välittömästi eläkeikää, eläkekertymää ja eläkkeiden tavoitetasoa koskevien eläkeoikeuden tiukennusten piiriin. Muiden ikäryhmien eli 35—54-vuotiaiden osalta esitys merkitsee eläkeiän portaittaista nostamista 63 vuodesta 65 vuoteen ja eläkkeiden tavoitetasoasteittaista laskemista 66 prosentista 60 prosenttiin sen perusteen mukaan, paljonko heille on vuoden 1994 loppuun mennessä kertynyt valtion eläkettä varten hyväksi luettavaa palvelusaikaa. Esitys ei toisaalta merkitse kajoamista siihen eläkkeiden karttumisprosenttiin, joka on ollut noudatettavana uuden lain voimaantuloon asti. Tältä osin kaikkien vuoden 1992 lopussa ja yhtäjaksoisesti edelleen eläketapahtumaan saakka valtion eläkelaiissa tarkoitettussa palveluksessa olevien eläke karttuu 2,2 prosentin mukaan vuoden 1994 loppuun. Kertymäprosentti tältä eläkeajalta on kuitenkin 2,0, jos asianomainen eläketapahtuman sattuessa on muun eläkejärjestelmän piirissä tai jos valtion palveluksen yhtäjaksoisuus-edellytys ei täyty. Tämän kaltainen sääntely on sisältynyt valtion eläkelakiin ennestään. Vuodesta 1995 alkaen vuoden 1939 jälkeen syntyneiden eläke karttuisi 1,5 prosenttia.

Valtiosääntöoikeudellisessa mielessä oleellisinta on, että uudistuksessa ei puututa taannehtivasti tähänastisten säännösten mukaiseen eläkekertymään. Merkitävää on myös, että esityksessä ehdotettu yleinen siirtymäkauden järjestely takaa jo nyt palvelussuhteessa oleville alle 55-vuotiaille sen, että heille aiheutuvat yksilölliset muutokset ovat pääsääntöisesti joko sisällöltään hyvin vähäisiä tai vaikuttavat tosiasiallisesti vasta varsin pitkän ajan jälkeen. Uudistuksesta johtuvat muutokset ovat tällaisina valiokunnan käsityksen mukaan sillä tavoin kohtuullisia, että

hallitusmuodon säännökset omaisuuden perustuslainsuojasta eivät estä käsittelemästä lakiehdotuksia tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Valiokunta on vielä tarkastellut omaisuuden suojan kannalta 1. lakiehdotuksen niitä kohtia (8 ja 10 §), jotka merkitsevät lakiehdotuksen 1 §:n 3 momentin mukaisen vanha edunsaaja — uusi edunsaaja -jaottelun vaikutusten ulottamista lähes täysimääräisesti myös julkisissa eläkejärjestelmissä 1980-luvun lopulta alkaen sovellettuun ns. eläkeintegraatiosääntöön. Tämä sääntely liittyy siihen pyrkimykseen, että henkilöt eivät siirtymässään yhdestä julkisesta eläkejärjestelmästä toiseen enää säilyttäisi entisiä lisäeläketurvaetuuksia uudessa eläkejärjestelmässä. Lisäeläketurvasta luopuminen tähän tapaan on yhdenmukaista julkisten eläkejärjestelmien muuttamisen taustalla yleensäkin vaikuttavien syiden kanssa. Valiokunnan käsityksen mukaan nyt esillä oleva sääntelyehdotus on sinänsä mahdollista toteuttaa tavallisella lailla, kun otetaan huomioon eläkeintegraatiosäännön tähänastisen soveltamisen lyhytaikaisuus ja varsinkin se, ettei kysymys 10 §:n 2 momentin loppuosan säännös huomioon ottaen kuitenkaan ole taannehtivana pidettävästä muutoksesta.

Selostetusta muutoksesta aiheutuvat vaikutukset saattavat kuitenkin joissain yksittäistapauksissa, jos esimerkiksi eläkkeensaajan varautumisaika jää suhteellisen lyhyeksi ja jos hänen eläkeikänsä nousee merkittävästi, heikentää tuntuvaksikin koettavalla tavalla edunsaajan asemaa. Valiokunnan mielestä lakiin on asianmukaista sisällyttää joko tällaisia vaikutuksia yleisesti ennakkoon pehmentävät säännökset tai jälkikäteen vaikuttavat kohtuullistamissäännökset tällaisten tapausten varalta.

Mahdollisia ylläpitäjän muutoksia, kuten valtion laitosten yhtiöittämis- ja kunnallistamistapauksia silmällä pitäen valiokunta viittaa soveltuvin osin lausuntoonsa n:o 31/1992 vp. Siinä todetaan muun muassa: "... valtion laitosten yhtiöittämisissä (on) perusteltua järjestää työntekijöiden eläke- ja muut työsuhderykymykset sopimusteitse jo ennen yhtiöittämisiä."

Toimeentulon lakisääteisen perusturvan osalta valiokunta viittaa tämän esityksen yhteydessä yleisesti lausunnossa n:o 10/1993 vp yksilöllisestä varhaiseläkkeestä ja työttömyyseläkkeestä esittämäänsä. Lausunnossaan valiokunta muun muassa katsoi, että kansaneläkelain mukaisen yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikärajan nostaminen 55 vuodesta 58 vuoteen oli toimeentulon lakisääteistä perusturvaa heikentävänä toimen-

piteenä jätettävissä lepäämään. Tämän lakiehdotuksen kolmannessa käsittelyssä tehty lepäämäänjättämisehdotus tuli kuitenkin hylätyksi, ja ehdotuksen pohjalta säädetty laki (564/93) tulee voimaan 1.1.1994.

1. lakiehdotuksen 9 c §:n 1 momentin mukaan myös tämän lain mukaisen yksilöllisen varhaiseläkkeen saamisen alaikäraja nousee edellä sanotulla tavalla ja samasta ajankohdasta alkaen. Kun otetaan huomioon, mihin rajaan saakka muikin kuin kansaneläkkeestä johtuva eläketulo voidaan lukea toimeentulon lakisääteiseen perusturvaan (PeVM 7/1992 vp), ja kun tämän mukaisesti edellä tarkoitettua kansaneläkelain muutosta tulee toimeentulon perusturva koskavasta valtiosääntöoikeudellisesta näkökulmasta

pitää eläkejärjestelmien yhdenmukaista muuttamista koskevana perusratkaisuna, ei enää tässä yhteydessä tapahtuva yksilöllisen varhaiseläkkeen alaikärajan nostaminen ole merkityksellistä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n 7 momentin kanalta.

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädetyssä järjestyksessä ja

että niitä ei mainitun pykälän 7 momentin säännökset huomioon ottaen voida jättää lepäämään.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Niinistö, jäsenet Jäätteenmäki, Koskinen, Laine, M. Lauk-

kanen, J. Leppänen, Nikula, Vistbacka, Vähänäkki ja Väistö sekä varajäsenet Kautto ja Saastamoinen.

Eriävä mielipide

Työntekijöiden ja virkamiesten ansaitut eläke-edut, ennen muuta eläkkeiden määrät, ovat vakiintuneen tulkinnan mukaan hallitusmuodon 6 §:n omaisuussuojan piirissä. Eläkeikä ja sen karttuminen merkitsevät omaisuussuojaan puuttumista mielestäni ainakin silloin, kun takautuvasti korotetaan kaikkien alalla työskentelevien työntekijäin tai virkamiesten eläkeikää. Nyt puheena oleva esitys ei merkitse eläkeiän osalta näin perusteellista muutosta vallitsevaan tilanteeseen nähden. Sen sijaan eläkkeen määrään vaikuttavana eläkekattuman pienentäminen on lähellä sellaista muutosta, joka — kohdistuessaan esityksessä 1.1.1940 jälkeen syntyneisiin lain voimaantullessa virkasuhteissa oleviin — tulisi säätää perustuslainsäätämisyksityksessä. Olen kuitenkin päätenyt lakiesitysten eläkeleikkausten osalta (1. laki) sille kannalle, että ne voidaan säätää tavallisena lakina lepäämäänjättämisojan puitteissa seuraavilla perusteilla:

Esityksessä ehdotetaan yksilöllisen varhaiseläkeikärajan nostamista kolmella vuodella.

Vastaavanlaisen esityksen osalta joustavaa eläkeikäjärjestelyä koskevan lainsäädännön tarkistamisen yhteydessä (HE 26/1993 vp) perustuslakivaliokunta päätyi tällaisen muutoksen vuoksi sille kannalle, että laki oli äänestettävissä lepäämään (PeVL 10/1993 vp). Valiokunnan mielestä tällaisessa muutoksessa oli kysymys perusturvan piiriin kuuluvan etuuden saamisedellytysten tiukentumisesta huomattavasti.

Tuolloin todettiin, että muutos merkitsee voimassa olevaan lakiin nähden sitä, että joidenkin ihmisten mahdollisuus tämän perusturvaetuuden saamiseen ainakin lykkäytyy ajallisesti tai mahdollisesti estyykin. Etuuden saamisen tällainen yleinen ja voimakkuudeltaan huomattava vaikeuttaminen ei merkinnyt valiokunnan mielestä pelkästään saamisedellytysten vähäistä tarkistusta, vaan toimenpiteellä katsottiin puuttuvan konkreettisesti kysymyksessä olevan perusturvaetuuden saamisen institutionaaliseen suojaan. Ehdotettu muutos johti valiokunnan käsityksen mukaan toimeentulon perusturvan heikentymiseen lain tarkoittamin tavoin.

Koska nyt käsitellyssä oleva esitys merkitsee yksilöllisen varhaiseläkeikärajan vastaavanlaista nostamista kuin muissa eläkejärjestelmissä jo säädetyt muutokset, tulee laki samoilla perusteilla voida säätää lepäämäänjättämissuojan puitteissa. Lain mahdollinen äänestäminen lepäämään yli seuraavien valtiopäivien ei liioin merkitsisi lainmuutoksen lopullista estämisvaltaa.

Helsingissä 13 päivänä joulukuuta 1993

Ensio Laine

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäivärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä ja

että mainitun pykälän 7 momentin säännökset huomioon ottaen 1. lakiehdotus voidaan jättää lepäämään.